ARVAMUS

11.11.2026 nr 1-2/26-447/9

Kellele: Euroopa Liidu asjade komisjon
Kellelt: Õiguskomisjon
Istungi kuupäev: (09.11.2026)
Võtsid osa: Lea Danilson-Järg, Peeter Ernits, Maria Jufereva-Skuratovski, Heljo Pikhof, Valdo Randpere, Stig Rästa, Madis Timpson (esimees), Vilja Toomast
Puudusid: Andre Hanimägi, Anti Haugas, Anti Poolamets ja Varro Vooglaid

Kutsutud: Siseministeeriumi Euroopa Liidu ja välisasjade osakonna juhataja Eva Puusepp, Siseministeeriumi nõunikud Liina Pello ja Elisabeth Prants, Politsei- ja Piirivalveameti esindaja Maria-Elisabeth Kool

Teema: Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, mis käsitleb Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ametit (Europol), eelnõu kohta - COM(2026) 580

Ülevaade arutelust
Madis Timpson andis teema tutvustamiseks sõna SIM esindajatele.

Elisabeth Prants selgitas sissejuhatuseks, et Europoli alusmääruse uuendamise vajadus tuleneb muutunud julgeolekuolukorrast ning vajadusest tugevdada Europoli võimekust tegutseda talle antud mandaadi ja pädevuse piires senisest operatiivsemalt ja tehniliselt kaasaegsemalt ning võidelda tõhusamalt hübriidohtudega.
Ta rõhutas, et Europolil peab olema võimalus oma ülesandeid paremini täita, võtmata seejuures üle Euroopa Liidu (EL) liikmesriikide ülesandeid ning ületamata oma pädevuse piire ehk politseitöö ja uurimiste läbiviimine on siiski iga liikmesriigi enda teha.

Liina Pello tutvustas lähemalt Eesti seisukohti. Ta märkis esmalt, et Europoli määruse mõju ilmestamiseks saab tuua näite kõnekelmustest. Käesoleva aasta algusest kuni augustini oli kõnekelmustega tekitatud kahju 6,9 miljonit eurot ning üldjuhul ei asu selliseid kelmusi korraldavad grupeeringud Eestis, vaid teistes riikides. Nende paremaks tuvastamiseks, leidmiseks ja kohtu ette toomiseks on vaja erinevate riikide politseiasutuste koostööd.
Ta tõi esile, et koostöös Europoliga on viimastel aastatel tuvastatud mitmeid rahvusvahelisi organiseeritud kuritegevuse võrgustikke ning saadud kätte kuritegelikku vara. Probleem seisneb aga selles, et kuritegelik vara liigub ja vahetab omanikku väga kiiresti. Seetõttu peavad ka politseiasutused tegutsema kiiremini, sh vahetama kiiremini andmeid, saama teistelt riikidelt teavet, koordineerima omavahelisi tegevust ning korraldama ühiseid politseioperatsioone.
Ta selgitas, et selleks on vaja tugevamat Europoli ning Europoli võimekuse suurendamiseks on kavas luua uusi andmevõrdlussüsteeme ja paremat analüütikat. Eesmärk on panna liikmesriikide käsutuses olevad andmed ka paremini koos toimima, et nende põhjal oleks võimalik tuvastada kuritegelikke võrgustikke ja tuua need kohtu ette ning Eesti toetab seda eesmärki.

L. Pello rõhutas, et Eesti jaoks on küsimus aga selles, et kehtestada tuleb selged reeglid, mille alusel süsteem toimima hakkab. On oluline, et andmeid saaks edastada ja grupeerida viisil, mis tagab nende jälgitavuse ja kaitstuse. Samuti tuleb kaitsta inimeste privaatsust ning tagada, et andmeid kasutatakse õiges kohas ja ulatuses ning juurdepääs andmetele peab olema põhjendatud, asjakohane ja õigeaegne.
Ta märkis, et Europoli määruses on selleks juba praegu sätestatud kindlad reeglid, kuid uute andmevõrdlussüsteemide loomisel tuleb andmete kasutamist veel täpsemalt reguleerida. Kõikidel osapooltel peab olema võimalik kontrollida, kes ja kuidas andmeid kasutab, sh kes on nende lõppkasutaja ja millisel eesmärgil neid kasutatakse. Ta rõhutas, et kui liikmesriik seab andmekaitse osas piiranguid, tuleb neid ka arvestada kogu andmetöötluse ja analüüside vältel.

L. Pello sõnas, et Europoli määrus on juba praegu päris hästi sõnastatud. Eesti seisukohtades tuuakse esile täiendavad ja selgemad reeglid, mis puudutavad andmevahetust, andmete kasutamist ja tõhusamat järelevalvet kogu andmetöötlustsükli vältel. Samuti peaks Eestil olema võimalik kasutada muudatusteks valmistumiseks EL-i vahendeid ehk kui PPA-l, Andmekaitse Inspektsioonil jt asutustel tekib Europoliga tugevama koostöö tegemiseks vajadus lisavahendite või -võimekuse järele, peavad selleks olema tagatud ka vajalikud vahendid.

Peeter Ernits küsis, kas kavandatavad muudatused aitavad lahendada ka olukordi, kus kelmuse teel saadud raha liigub kiiresti näiteks Ameerika Ühendriikides asuvatele ennustusplatvormidele ja kaob sealt.
Ta märkis, et sellistel juhtudel nõutakse temale teadaolevalt Euroopa uurimismäärust (EIO), kuid Euroopas puudub praegu selles osas ühtne standard ning uuris, kas uus määrus aitab ka EIO osas jõuda selgema standardini.

Liina Pello vastas, et määrus võimaldabki täpsemalt reguleerida andmevahetust ka kolmandate riikidega, sh Ameerika Ühendriikidega. Muu hulgas täpsustatakse, millistel tingimustel ja kui kiiresti andmeid vahetatakse.
Ta rõhutas, et just andmetöötluse kiirus peaks muudatustega kasvama ning kuigi see mõju ei pruugi avalduda kohe, peaksid muudatused lähiaastatel siiski võimaldama paremini tuvastada ja arestida ning tagastada kuritegelikku vara.

Peeter Ernits tõi esile, et politseinikud on talle selgitanud, et EIO on liialt üldine ega anna piisavalt praktilist tulemust, mistõttu tuleks seda tõhusamaks muuta.
Ta tõi taas näiteks olukorrad, kus kuritegelik raha liigub kolmandas riigis kasiinodesse jms kanalitesse ning selle tagasisaamiseks nõutakse EIO-t. Temale teadaolevalt on sellisel juhul menetlus aga tihti aeglane või ei ole EIO praegusel kujul piisavalt tõhus, mistõttu jõuab raha kiiresti kaduda või omanikku vahetada.

Maria-Elisabeth Kool vastas, et Eesti saadab EIO-t siiski üsna kiiresti ning Riigiprokuratuur on selles osas heal tasemel. Ta juhtis tähelepanu, et rahaülekanded toimuvad siiski üle maailma sekunditega ning ükski vormistuslik meede ei suuda nendega täielikult sammu pidada. Tuleb märkida, et uues määruses käsitletakse muu hulgas koostöö parandamist ka avaliku sektoriga, et muuta protsess kiiremaks.

M.-E. Kool lisas, et politseikoostöö ja teabevahetus, mis on Europoli tegevuse keskne osa, erinevad EIO nn justiitsformaadist. Ta selgitas, et EIO-t kasutatakse juba konkreetses kriminaalasjas tõendite kogumiseks. Riikidevaheline teabevahetus, sh kolmandate osapooltega saab tegelikult toimuda EIO protsessist kiiremini ning uue määrusega püütaksegi

just seda raamistikku täpsustada ja kiirendada.

Peeter Ernits tõstatas veel küsimuse kõnekelmustega tekitatud kahju suuruse kohta. Ta meenutas, et SIM esindaja nimetas käesoleva aasta augusti lõpuks välja petetud summana 6,9 miljonit eurot.
Temale teadaolevalt on Keskkriminaalpolitsei neid andmeid monitoorinud ning see kahju ulatub alates käesoleva aasta algusest hoopis ligikaudu 14 miljoni euroni. Ta palus esitatud arvu täpsustada.

Liina Pello vastas, et temale teadaolevate andmete kohaselt oli käesoleva aasta jaanuarist kuni augustini kõnekelmustega tekitatud kahju 6,9 miljonit eurot. Ta lubas need andmed täiendavalt üle kontrollida.

Madis Timpson palus pärast andmete täpsustamist need ka komisjonile edastada.
Esimees märkis, et peab Eesti seisukohti põhjendatuks ning tegi ettepaneku toetada VV esitatud seisukohti.

Otsustati:
Toetada Riigikantselei kirjas nr 2-5/26-01548-3 toodud Vabariigi Valitsuse 29. oktoobri 2026.a istungil heaks kiidetud Eesti seisukohti (konsensus: Peeter Ernits, Maria Jufereva-Skuratovski, Stig Rästa, Madis Timpson, Vilja Toomast).

Lugupidamisega,

(allkirjastatud digitaalselt)

Madis Timpson
esimees

Raini Laide 6 31 64 50 raini.laide@riigikogu.ee

Selena Eenmaa 6 31 64 53 selena.eenmaa@riigikogu.ee